

PARÁDI JÓZSEF

Reflexió

Mint a magyar rendvédelem-történet kutatója és a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnöke, üdvözlöm azt a jelenséget, hogy a nemzeti rendvédelem-történet témakörébe tartozó alkotásokkal ismét gyakrabban találkozhat az olvasó a *Belügyi Szemle* hasábjain. Tudományos társaságunk és a személyes véleményem is az, hogy a magyar állam egyik területe sem irányítható eredményesen a szakterület hazai történelmi tapasztalatainak a mellőzésével. Álláspontom szerint nemzeti érdek, hogy történelmi tapasztalataink érvényesülhessenek a magyar állam működése, így a rendvédelmi alrendszer tevékenységében is. Ezért tartom fontosnak a történelmi tapasztalatok tartalmának tisztázását, egyértelműsítését.

Az állami nyugdíj

Ezúttal a *Forró Jánosnak* a rendőri életpályamoddell foglalkozó tanulmánya¹ történelmi része kapcsán keletkező észrevételeimet szeretném megosztani az olvasókkal. Sajnálatos módon a tanulmányban néhány baki is található, amely az általam nagyra becsült szerző és a lektorok figyelmét is elkerülte.

Tévedésen alapul, hogy a huszonöt éves szolgálati viszony után járó nyugdíjjogosultság a dualizmus időszakából eredeztethető. Ez csupán részlegesen felel meg a történelmi valóságnak. A dualizmus és a két világháború közötti időszakban – a továbbiakban a polgári magyar állam időszakában – ugyanis a nyugdíjkorhatár nem hatvan, hanem hatvanöt év volt. Az állami nyugdíjjogosultnak nem volt mérlegelési lehetősége arra vonatkozóan, hogy hatvanöt éves korán túl, vagy negyvenéves szolgálati időn túl is aktív munkaviszonyban maradjon.²

¹ Forró János: A rendőri életpályamoddell. *Belügyi Szemle*, 2012/2., 97–110. o.

² Parádi József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 2008/17., 55–87. o. Elhangzott a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által 2003. november 11-én, Budapesten *A rendvédelem humán viszonyai* címmel megrendezett XVII. konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

A fegyveres szolgálatot ellátók nyugdíjjogosultságát ezekhez a szabályokhoz képest mérsékeltek, mégpedig oly módon, hogy az általános korhatárnál (65 év), illetve a munkaviszony-maximumnál (40 év) öt évvel korábban menjenek nyugdíjba. Ez a kedvezmény valóban a dualizmus időszakában jött létre, bár nem a fővárosi rendőrség államosítása kapcsán. A XIX. század utolsó negyedében vált nyilvánvalóvá, hogy a magyar állam fegyveres szolgálatot ellátó alkalmazottainak jelentős hányada vagy nem érte meg a nyugdíját, vagy a nyugdíjba vonulása után néhány évvel meghalt. Ennek a helyzetnek a kiküszöbölése érdekében alakították ki a fegyveres szolgálatot ellátókra vonatkozóan az ötéves nyugdíjkorhatár-kedvezményt. Ezt a gyakorlatban úgy valósították meg, hogy az első öt letöltött szolgálati évet tíz évnek számították. Ez a kedvezmény élt lényegében a rendszerváltozásig. A Kádár-korszakban sem huszonöt, hanem harmincöt év volt a szolgálati idő hossza, a nyugdíjkorhatár pedig ötvenöt év volt a fegyveres szolgálatot ellátóknál, mivel az általános nyugdíjkorhatár ebben az időben hatvan év volt. A polgári magyar állam időszakában a fegyveres testületek személyi állományának nyújtott nyugdíj-korkedvezmény nem az egyetlen – az állami alkalmazottak számára nyújtott – nyugdíjkedvezmény volt. Az állam azon alkalmazottai számára például, akik az egészségükre káros és veszélyes munkakörben dolgoztak, minden letöltött nyolc hónap egy évnek számított.³

A polgári magyar állam működése során az állami alkalmazottak számára nem nyílt lehetőség a negyvenéves szolgálatnál hosszabb szolgálati idő kialakítására sem. Erre – rendkívüli helyzetekben, csupán szűk körben – az állami hierarchia legfelsőbb szintjein megvalósuló egyedi döntések formájában kerülhetett sor, ideiglenes jelleggel. Ilyen esetek fordultak elő például a terület-visszacsatolások időszakában néhány – speciális képzettségű és pótolhatatlan gyakorlatlaltal felvértezett – magas beosztású rendőr esetében.⁴

Senki sem kaphatott ugyanis magasabb nyugdíjat, mint amennyi a fizetése volt. Márpedig az állami alkalmazott negyvenéves munkaviszonnyal a fizetése száz százalékkal mehetett nyugdíjba. A nyugdíj kiszámítására ugyanis úgy került sor, hogy az a szolgálati évek gyarapodásával arányosan nőtt. Nevezetesen tíz – a fegyveres szolgálatot ellátóknál öt – év után az állami al-

³ Uo.

⁴ Parádi József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. Rendvédelem-történeti Füzetek, 2012/26. Elhangzott a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által 2011. november 11-én, Budapestben megrendezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozat *Militarizmus és demilitarizmus a XIX–XX. századi magyar állam rendvédelmében* című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

kalmazott a fizetés negyven százalékára volt jogosult. Innen kezdve minden szolgálati év két százalékot jelentett a nyugdíj összegének megállapításakor. Az a fegyveres szolgálatot teljesítő állami alkalmazott, aki hatvanéves koráig nem érte el a negyvenéves szolgálati időt, azzal az összeggel mehetett nyugdíjba, amely neki a letöltött szolgálati évek után járt, de semmiképp sem maradhatott aktív állományban. Annak viszont, aki hatvanöt éves kora – a fegyveres szolgálatot ellátóknál hatvanéves kora – előtt érte el a negyvenéves szolgálati időt, szintén nyugdíjba kellett vonulnia, mivel nem lehetett olyan helyzetet létrehozni, hogy a nyugdíjasnak magasabb legyen a nyugdíja, mint aktív korában a fizetése.⁵

Cél az állami nyugdíj

Ez a nyugdíjrendszer az állami alkalmazottakra vonatkozott, az önkormányzati kompetenciába tartozó rendőrségekre nem terjedt ki.⁶ Márpedig a Magyar Királyságban a dualizmus időszakában a fővárosi rendőrség⁷, majd 1906-tól a határrendőrség⁸, végül pedig 1916-tól a fiumei rendőrség⁹ volt állami rendőrség. A városi rendőrségek személyi állományának az ellátmányát – ideértve a nyugdíjat is – a városok egymástól eltérő, egyedi módon szabályozták. E szabályozások azonban kedvezőtlenebbek voltak, mint az állami alkalmazottak esetében. A századfordulón létrejövő mozgalomnak – amely a magyarországi rendőrségek államosítását tűzte ki célul – éppen az volt az egyik legfontosabb mozgatórugója, hogy a vidéki rendőrségek tagjai is bekerülhessenek az állami alkalmazottak méltán irigylett ellátási rendszerébe. A Magyar Rendőrtisztviselők Országos Egyesülete e célból konferenciákat tartott, könyvet íratott, mozgalmat kezdeményezett. A magyarországi rendőrségek államosítása ügyének megnyerte az állami vezetés mellett a városok vezetőinek a többségét is.¹⁰ Így

⁵ Uo.

⁶ A községekről és a törvényhatóságokról szóló törvény csupán a rendőrkapitányokról rendelkezett oly módon, hogy ők „életfogytiglan” (nyugdíjig) nevezhetők ki. 1886:XXI. tc. a törvényhatóságokról; 1886:XXII. tc. a községekről.

⁷ 1872:XXXVI. tc. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről; 1881:XXI. tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.

⁸ 1903:VIII. tc. a határrendőrségről; 5692/1905. ME. r. a határrendőrségről szóló 1903:VIII. tc. életbeléptetéséről; 91 000/1905. BM. r. a határrendőrségről szóló 1903:VIII. tc. életbeléptetéséről és végrehajtásáról.

⁹ 1916:XXXVII. tc. a fiumei m.kir. állami rendőrségről.

¹⁰ Borbély Zoltán – Kapy Rezső: A 60 éves magyar rendőrség 1881–1941. Halász Irodalmi és Könyvkiadó, Budapest, 1942, 392–394. o.

kerülhetett sor arra, hogy az országgyűlés 1912-ben előírta a belügyminiszter számára, hogy a minisztériumban önálló osztályt hozzon létre a magyarországi rendőrségek államosításának az előkészítésére.¹¹ Az első világháború miatt azonban az államosításra már csak 1919. október 1-jén került sor.¹² A magyarországi rendőrségek államosításának a kiváltó okait természetesen nem csupán a rendőri személyzet ellátásában az államosítás után bekövetkező javulások alkották. Mivel azonban a többi ok nincsen közvetlen kapcsolatban a korabeli rendőri nyugdíjak alakulásával, ezért azokra most nem célszerű kitérnem.

Téveszme az antimilitáns rendvédelem kiválósága

A konkrét tévedések mellett azonban elvi fenntartásaim is vannak a témakör tárgyalásának jellegét illetően. E tekintetben sem lehet a szerzőt elmarasztalni, hiszen maga a témakör megválasztása és a határainak a kitűzése helytelen, ily módon pedig minden jóhiszemű ember beleesik abba a csapdába, amely téves térényumban rossz útra tereli a témakör vitáját. *Abszurdnak tartom, hogy egyáltalán felmerülhet a militáns jelző használata, különösen negatív értelemben.* Két okból tartom ezt elfogadhatatlannak. Egyrészt, álláspontom szerint, az a szervezet nevezhető megalapozottan militánsnak, amely valamilyen harci feladat ellátására alkalmas. Márpedig a magyarországi rendőrségek – több korszakot és társadalmi berendezkedést átívelően – ilyen feladatok ellátására alkalmatlanok voltak. Amikor külső kényszer hatására – például a második világháborúban – mégis igénybe vettek ilyen célok megvalósítására a testület tagjaiból sebtében létrehozott alakulatokat, annak a személyi állomány pusztulása volt a következménye. Másrészt meglehetősen bizarr felfogás csupán a testület személyi állományának függelmi viszonyai alapján militánsnak nevezni egy szervezetet. Azt a fajta megközelítést pedig, amely az adott testület függelmi viszonyai miatt tart egy rendvédelmi szervezetet kevésbé alkalmasnak a hivatása betöltésére, egyszerűen nem lehet komolyan venni. Ilyen alapon ugyanis a magyar és az egyetemes történelemben előforduló és katonai függelmi viszonyok szerint működő rendvédelmi testü-

¹¹ Parádi József: *Az Osztrák–Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867–1919. Rendvédelem-történeti Füzetek, 2005/13., 97–104. o.* A tanulmány alapja 2000. március 19-én, Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozat *A közbiztonság közös európai örökségünk* című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

¹² 5047/1919. ME. r. a rendőrségek államosítása tárgyában.

letek haszontalanok lettek volna, ami nyilvánvaló lehetetlenség. Ugyanez igaz napjainkra is, hiszen e hibás logika szerint le kellene cserélni például a francia, a spanyol és az olasz stb. csendőrségeket is másfajta szervezetre. Hogyha tehát elfogadnánk a militáns jelző használatának a jogosultságát, akkor sem lehetne azt az alacsonyabb minőség jelölésére használni. Történelmi tény ugyanis, hogy Európában és Magyarországon a csendőrség mint rendvédelmi szervezettípus kiválóan megállta a helyét. Márpedig a csendőrség egyik legfontosabb sajátossága, hogy a testületen belüli függelmi viszonyok katonaiak. Azt állítani tehát, hogy a mai magyar rendőrség azért nem működik olyan hatásokkal, mint ahogyan azt talán sokan szeretnék, mert a függelmi viszonyai katonaiak, nem felel, nem felelhet meg a valóságnak. Európa néhány országában ugyanis kiváló hatásokkal működnek a személyi állomány katonai függelmi viszonyán alapuló csendőr testületek, arról nem is beszélve, hogy a polgári magyar állam leghatékonyabb rendvédelmi testülete a Magyar Királyi Csendőrség volt, amelynek a büntelfelderítési eredményeit azóta sem sikerült utolérni.¹³ Egyébként pedig aligha vitatható, hogy a magyar rendőrség a rendszerváltozás utáni válságain ugyancsak az úgynevezett militáns jelleg segítségével tudott úrrá lenni.

A megosztottság nem nemzeti érdek

Helytelennek tartom a rendőri életpályamodellnek a magyar állam alkalmazottai életpályamodelljétől való elszakítását, annak önálló tárgyalását. Ez a szemléletmód ugyanis a pártállam következménye. A pártállamnak volt a sajátja, hogy az állam erőszakszervezetei tagjainak igyekezett kedvezni oly módon, hogy az államapparátus más területeihez viszonyítva juttatta előnyökhöz a rendfenntartás területén tevékenykedőket. Megítélésem szerint értelmetlen és lehetetlen dolog a pártállami rendszerből kiindulni, az akkori gyakorlatot vagy annak elveit visszacsempészni napjainkba, úgy gondolom, hogy a magyar államnak nem ahhoz az időszakához kell visszanyúlnia például, amely nemcsak saját maga által bevallottan diktatúrát valósított meg, hanem egyben megvalósította Magyarország idegen hatalomnak való alávetettségét is.

A történelmi hagyományok és példák tekintetében értelemszerűen a polgári Magyarországot indokolt előtérbe helyezni. Márpedig a kiegyezéstől a

¹³ Rektor Béla: A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története. Árpád Könyvkiadó Vállalat, Cleveland, 552. o.

második világháborúig terjedő időszakban – szerintem helyesen – nem létezett önálló rendvédelmi humánpolitikai stratégia. A magyar állam alkalmazottai számára szabályozták átfogó módon e témakört, amibe beletartozott a fegyveres testületek személyi állománya is, függetlenül attól, hogy az adott szervezet személyi állománya katonának minősült-e, vagy sem. A fő szempont tehát nem az volt, hogy az illető a magyar állam alrendszerei közül hol szolgálja a hazáját, hanem az, hogy mekkora hozzáadott értékkel áll a haza szolgálatában, azaz milyen szintű képzés és gyakorlat birtokában végzi tevékenységét.¹⁴

A magyarországi rendőrségek 1919-ben megvalósuló államosítása nyomán a rendőrség tiszti karára is az állami alkalmazottakra érvényes ellátási rendszer vonatkozott. Ennek részeként a tiszti kar tagjait a tizenegy állami fizetési kategóriába sorolták be a képzettségüknek megfelelően, mint ahogyan azt például a csendőrtisztekkel is tették már a Magyar Királyi Csendőrség felállításakor 1881-ben. A fizetési osztályokban lévő fizetési fokozatokba történő besorolás pedig a szolgálati időtől függött. Ily módon az állam alrendszereiben azonos képzettségi szintűek és gyakorlati idejük azonos fizetésben részesültek.¹⁵

A pótlékok

Ezen az egységes rendszeren belül került sor egy-egy tevékenységi csoportnak az átlagosnál erőteljesebb elismerésére. Ilyen volt például a fegyveres testületeknél a már jelzett nyugdíj-korkezdvezmény, továbbá az úgynevezett testületi pótlék. A működési pótlék azonban már más jellegű volt, mivel a reprezentációnak az igényét is magába foglaló beosztási kötelmeket tartalmazó tisztségeket betöltők részére járt, természetesen függetlenül attól, hogy a magyar állam mely alrendszerében tevékenykedtek. Mindez azonban nem jelentette azt, hogy a polgári magyar állam időszakában a haza fegyveres szolgálatát a kortársak ugyanolyan foglalkozásnak tekintették volna, mint a köz-

14 Parádi József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867–1945. Rendvédelem-történeti Füzetek, 2010/22., 92–114. o. Elhangzott a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által 2008. október 10-én, Budapesten megrendezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozat *Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai nemzeti rendvédelmünkre* című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

15 1881:LXXI. tc. a Magyar Királyi Csendőrség nyugdíjigényére nézve.

igazgatás más területein tevékenykedők munkáját. A haza fegyveres szolgálata hivatás volt.¹⁶

A lakhatás

Az összképnek azonban elengedhetetlen része az is, hogy az állami alkalmazottak ellátmánya nem merült ki a magánszférában szokásos juttatásokban. Az alapelv az volt, hogy az állami alkalmazottnak a társadalmi állásukhoz méltó életvitelhez szükséges feltételeket az állam kötelessége megteremteni. Ez pedig nem merült ki a fizetésben és a nyugdíjban. Az ellátmány lényeges részét alkotta például a lakás is. Az állami alkalmazottnak a családja nagyságától és az általa betöltött beosztás szintjétől függő méretű és komfortfokozatú, illetve szobaszámú lakás használata járt. Ennek a lakbérét teljes egészében megtérítették az állami alkalmazott számára. Népesebb településeken az állami alkalmazottak jogszerű lakásigényének a kielégítése céljából lakótelepek épültek, ahol a lakások lakbérei összhangban álltak a lakbér-hozzájárulás összegével. Ahol ilyen lakótelepek nem létesültek, ott az állami alkalmazottak magánlakást bérelhettek. E célból az országot lakbérővezetékre osztották a lakberek szintjének megfelelően. Ily módon az ország teljes területén megoldott volt az állami alkalmazottak számára a társadalmi állásuknak megfelelő színvonalú lakás használata.¹⁷ A lakbér-hozzájárulás – ami valójában a lakbér teljes összege volt – akkor is járt, ha a kedvezményezettnek saját lakása volt. A lakbér-hozzájárulás tehát független volt annak felhasználásától. Ezzel szemben viszont az állami alkalmazott nem lakhatott a társadalmi állásához méltatlan – a központilag meghatározotthoz képest szerényebb – lakásban, illetve bűnügyileg fertőzött környezetben. Ez a lakáshasználati jogosultság nemcsak az aktív állományúakra, hanem a nyugdíjasokra, sőt haláluk után az özvegyeikre is vonatkozott mindaddig, amíg újra férjhez mentek.¹⁸

Természetesen ennek a rendszernek is akadtak gyenge pontjai. A fegyveres testületek legénységi állományának nőtlen tagjai „csupán” térítésmentes

16 7000/1925. ME. r. a létszámviszonyok rendezése, az állami és vármegyei tisztviselőket és egyéb alkalmazottakat, valamint a honvédség, csendőrség, vámőrség, folyamőrség és államrendőrség tagjait megillető illetményeknek, továbbá az említetteket, valamint mindezek özvegyeit és árváit megillető eljárási díjaknak újabb szabályozása tárgyában.

17 6500/1924. ME. r. lakbérrendelet.

18 Uo.

laktanyai elhelyezésre voltak jogosultak. A legénység körében pedig központilag határozták meg a házasok százalékos arányát. A jelenleginél – a trianoni békediktátum utáni Magyar Királyságban is – jóval szerényebb létszámú rendvédelmi testületek működtek.¹⁹ A rendőrségnél és a csendőrségnél huszonnégyezren dolgoztak a terület-visszacsatolások előtt. E testületek nyolcvan, illetve kilencven százalék körüli bünfelderítését nyilvánvalóan szakszerű és feszes irányítással megvalósított megterhelő szolgálat teljesítésével érhetők el. Jóval kevesebb volt az állami alkalmazott is. Így váltak lehetségessé a jelzett juttatások.²⁰

A rangfokozati névjegyzék

Az anyagi feltételek mellett a személyi állomány körében tapasztalható morál tekintetében sem választható szét a rendvédelmi testületek személyi állománya az állami alkalmazottak más kategóriáitól. Erre a polgári magyar állam időszakában nem is került sor. Ezzel szemben viszont az állam vezetése az állami alkalmazottak teljes körében olyan egyszerű, de hathatós módszereket alkalmazott, amelyek egyaránt elősegítették a személyi állomány kedvező hangulatát és útját állták a hatáskörökkel való visszaélésnek. Ennek érzékeltetése céljából, íme, két példa.

Az állam valamennyi alrendszerében és az egész országra kiterjedően létezett az úgynevezett rangfokozati névjegyzék. Ez tartalmazta azt, hogy az állami alkalmazottak közül ki, mikor és milyen képesítés birtokába került. A megüresedett beosztás pedig kizárólag annak az állami alkalmazottnak volt felajánlható, aki a legrégebben birtokában volt a munkakör betöltéséhez szükséges képe-

19 Parádi József: A polgári magyar állam rendőrségei 1867–1945. Rendvédelem-történeti Füzetek, 2011/23., 124–143. o. Elhangzott a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által 2009. október 9-én, Budapesten megrendezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozat *A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek* című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

20 Parádi József: A csendőrség és a XIX–XX. századi magyar rendszerváltozások, a csendőrség helye a polgári magyar rendvédelemben, a Magyar Királyi Csendőrség humán viszonyai. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán: Quo vadis rendvédelem? Szabadságjogok, társadalmi kötelezettségek és biztonság. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakcsoportjának Pécsi Szakcsoportja, Pécs, 2010, 311–326. o. [Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 11.] Elhangzott 2010. június 24-én, Pécsen, a Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja által szervezett konferenciasorozat *Quo vadis rendvédelem? Szabadságjogok, társadalmi kötelezettségek és biztonság* című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

sítésnek. Ha az illető visszautasította a felajánlást, akkor a jegyzékben mögötte lévőnek kellett a munkakört felajánlani. A rangfokozati névjegyzék már akkor is kitűnően működött, amikor még híre-hamva sem volt a számítógépnek. Egyben pedig kiiktatta a látsztpályázatokat, és lehetetlenné tette az azok mögött megbúvó érdekek álcázott megvalósítását. Ugyanígy kiiktatta a társadalmi érdekekkel ellentétes érdekek érvényre jutását az a rendező elv, amely szerint a hivatali főnök nem választhatta meg, hogy kivel kíván dolgozni. Aki a képesítési követelményeknek megfelelt, azzal köteles volt együttműködni, az új felvételeket pedig központilag intézték. A felvételek után viszont a gyakornoki vagy próbaidő nem néhány hónap, hanem általában három év volt.²¹

Az igazolványos altisztek

A másik ilyen megoldás az úgynevezett igazolványos altiszti rendszer volt. Ez azt jelentette, hogy a fegyveres testületektől egészségi állapotuk miatt leszerelt altiszteket az állam más alrendszerében megüresedés esetén kötelező volt alkalmazni, ha az igazolványos altiszt a beosztás betöltésére jelentkezett és az ahhoz előírt képesítési követelményeknek megfelelt. A fegyveres testületeknél szolgálatot teljesítők részére ugyanis magasabb egészségi, illetve fizikai követelményeket írtak elő, mint a civil foglalkoztatottaknak. A fegyveres szolgálatot ellátókat addig tartották a rendszerben, amíg remény volt a betegségükből, illetve sérülésükből való felgyógyulásra. Ha a felülvizsgáló orvosi bizottság arra a megállapításra jutott, hogy a kezeltek egészségi állapota többé már nem állítható helyre azon a szinten, amely a fegyveres szolgálat teljesítésének a feltétele, az illetőt leszerelték. A leszereltek pedig a le-töltött szolgálati idejük után járó nyugdíjat kapták. A leszerelésük azonban nem feltétlenül jelentette azt, hogy az egészségi állapotuk polgári munkakör betöltését sem tette lehetővé. Akiknek tehát az egészségi állapota lehetővé tette a civil munkakör betöltését, azokat a megüresedett beosztások feltöltése esetén kötelező volt előnyben részesíteni, ha az előírt képesítési követelményeknek megfelelték.²²

²¹ Parádi József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867–1945. Rendvédelem-történeti Füzetek, 2007/16., 100–104. o. Elhangzott a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által 2002. november 12-én, Budapesten megrendezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozat *A rendvédelmi szakképzés története* című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

²² Parádi József: A rendőrség és a csendőrség személyi állományának biztosítási tradíciói. Főiskolai Figyelő Plusz, 1993/1., 130–136. o.

Nyugdíjból vállalkozási tőke

Befejezsképpen még egy félreérthető megfogalmazásra szeretném felhívni a figyelmet. Nevezetesen a polgári állam időszakában tizenöt éves elismert szolgálati idővel akkor mehetett nyugdíjba a fegyveres szolgálatot teljesítő állami alkalmazott, ha elérte a számára meghatározott nyugdíjkorhatárt. A nyugdíját tehát az válthatta át egyszeri tőkejuttatásra, aki nem csupán jövődöbeli nyugdíjárómányos volt, hanem már a nyugdíja birtokába is jutott. Ebben az esetben nem csupán nyilatkoznia kellett. A nyugdíjról való lemondását ugyanis a megállapított összeg kifizetése és elköltése után már nem lehetett visszacsinálni. Az összeg pedig jelentős summa volt, amely azonban természetesen függött az illető nyugdíjától. Általában a kapott összeg legalább egy trafiknyitáshoz, illetve jobb esetben egy panzió létrehozásához is elegendő volt. Aki tehát úgy gondolta, hogy a nyugdíját kezdőtőkére váltja, annak – a mai fogalmaink szerinti – üzleti tervet kellett készítenie, amelyben bebizonyította, hogy a nyugdíja kiváltásaként számára biztosított összeg elégséges a vállalkozása beindításához; a vállalkozása életképes; a vállalkozása várható jövedelme nem marad el a nyugdíja összegétől.

Mindezt azonban csak abban az esetben fogadhatta el az illetékes hatóság, ha a feleség egyetértő nyilatkozatával is támogatta a férje elgondolását. A fizetés és a nyugdíj ugyanis nem egy személy, hanem egy család megélhetésének elősegítésére volt hivatott.²³

A rendőri életpályamodell témáját tehát álproblémának és álvitanak tartom mindaddig, amíg az önállóan és a magyar közigazgatás egészétől elszakítottan folyik. Meggyőződésem, hogy a magyar állam által foglalkoztatottak helyzetét átfogó módon, egységes elvek szerint szükséges rendezni, ehhez csatlakozhat, illetve a részét kell hogy képezze nem csupán a rendőri, hanem valamennyi rendvédelmi testület életpályamodellje, összhangban a honvédség személyi állománya humánviszonyainak a rendezésével. Álláspontom szerint tarthatatlan és káros az a fajta szemlélet, amely az állami alrendszerben külön-külön, egymástól elszakítva kívánja rendezni ezt a témakört. Jó volna ismét ugyanarra a színvonalra eljutni, mint amit a dualizmus időszakában elődeink a XIX. században már elértek. Legalábbis el kellene kezdeni ezen az úton haladni, elvégre nem várható el, hogy még az unokáink is a pártállami káros következményekre mutogatva egy helyben topogianak, miközben a hajdan olajozottan működő magyar államgépezet recseg-ropog.

²³ Parádi József (2008): i. m. 55–87. o.